

La reducció de la població activa nord-americana: jubilats o desanimats?

La recuperació del mercat laboral nord-americà després de l'última gran crisi és un camí llarg i tortuós. Han estat molts els qui n'han qüestionat la flexibilitat, tan lloada en altres temps. Entre el gener del 2008 i el març del 2010, es van perdre gairebé 9 milions de llocs de treball i la taxa d'atur es va disparar del 5,0% al 9,9%, una cota que no s'assolia des de la recessió del començament dels vuitanta. En els quatre últims anys, la taxa d'atur ha experimentat una millora lenta, fins a situar-se en el 6,7% al febrer, xifra propera a l'objectiu (del 6,5%) que la Reserva Federal (Fed) va establir al final del 2012 per iniciar la normalització de tipus d'interès oficials. No obstant això, un examen d'altres constants vitals del mercat laboral mostra que la millora de la taxa d'atur exagera la bondat del diagnòstic. Tant és així que, en la seva última reunió, el Comitè Federal de Mercat Obert de la Fed va retirar l'objectiu numèric del 6,5% de la seva política d'orientació monetària. El marge de millora pendent del mercat laboral és una variable crucial per calibrar si les mesures expansives de política monetària corren el risc de provocar problemes de sobreescalfament.¹ Si el marge és considerable, la recepta de tipus baixos durant un període llarg anunciada per la Fed no ens hauria de preocupar. Però, si és escàs, les pressions alcistes sobre els salaris seran una amenaça seriosa.

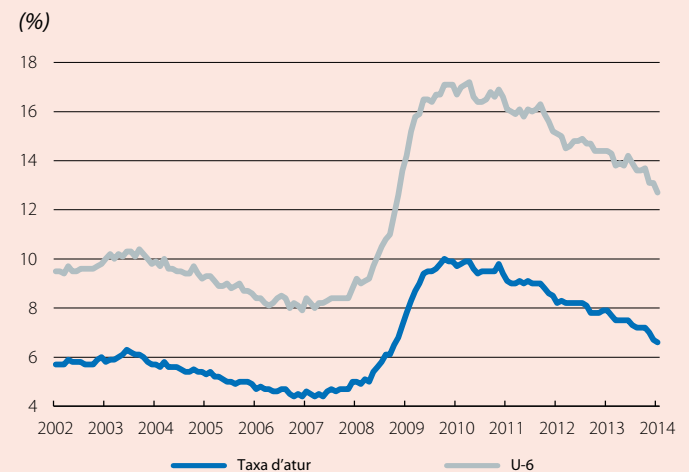
Una anàlisi més detallada de la taxa d'atur (ràtio entre població aturada i població activa, entesa com la que té feina o en busca de manera activa) mostra que la bona notícia de la reducció queda enfosquida perquè és fruit, en gran part, de la contracció de la població activa o força laboral i no del fet que els aturats hagin trobat feina. En particular, la taxa d'activitat (ràtio entre la població activa i la població més gran de 16 anys) ha passat del 66,4% abans de la crisi al 63,0%, una disminució sense precedents entre la resta de països desenvolupats durant el mateix període. Ateses la magnitud i la transcendència d'aquest fenomen, han proliferat els estudis que intenten explicar-lo i fer projeccions.²

A grans trets, la taxa d'activitat ve determinada per tres grups d'elements. Primer, els factors demogràfics, principalment la proporció d'adults en el total de la població. Segon, les preferències socioeconòmiques, com la incorporació de la dona al mercat de treball, que va marcar la tendència alcista de la taxa a partir dels anys seixanta. I, tercer, els factors cíclics (enfrent dels anteriors, de caràcter més estructural), en particular l'efecte descoratjament, que es produeix quan les condicions econòmiques són tan adverses que hi ha persones que decideixen deixar de buscar feina (i el contrari quan es produeixen millores cíclics de l'activitat econòmica).

Aparentment, la demografia ha tingut un paper significatiu en la reducció recent de la població activa. En concret, l'envelliment de la generació del *baby boom* nord-americà (els nascuts entre el 1946 i el 1964) estaria empenyent la taxa d'activitat a la baixa des del 2000, quan la primera onada de *baby boomers* es va començar a apropar a l'edat de jubilació. No obstant això, crida l'atenció la disparitat de resultats en els estudis empírics sobre el grau de rellevància del factor demogràfic: mentre que els analistes de la Reserva Federal de Filadèlfia estimen que la jubilació dels *baby boomers* explica un aclaparador 66% de la disminució de la taxa d'activitat, els de la Reserva Federal de Chicago calculen que només és responsable d'un modest 25%.³ A favor d'atorgar una importància més aviat moderada a la demografia hi ha el fet que la taxa d'activitat també hagi disminuït de forma substancial des de l'any 2000 en el grup d'adults amb edats entre els 25 i els 54 anys (*prime-age workers*), justament el grup que mostra unes taxes d'activitat més elevades entre el total de la població.

Així, doncs, a part de l'envelliment de la població, altres factors són importants per justificar la reducció de la taxa d'activitat, entre els quals el més notori és el descoratjament que la duresa de la recessió ha comportat per als aturats que, després de mesos de

Mesuraments de la infrautilització del treball

Nota: Taxa d'atur = (aturats/població activa). U-6 = (aturats + persones marginalment vinculades a la població activa + persones que treballen a temps parcial per motius econòmics)/(població activa + persones marginalment vinculades a la població activa).

Font: "la Caixa" Research, a partir de dades del Bureau of Labor Statistics.

1. Per marge de millora del mercat laboral, ens referim al marge existent sobre els recursos ociosos.

2. La taxa d'activitat és equivalent a la *participation rate*, segons la denominació del Bureau of Labor Statistics. Cal notar que aquesta taxa també es calcula sovint com la ràtio entre la població activa i la població entre 16 i 64 anys.

3. Chicago Fed Letter (2012), «Explaining the Decline in the U.S. Labor Force Participation Rate»; Special Report Federal Reserve Bank of Philadelphia (2014), «On the Causes of Declines in the Labor Force Participation Rate».

recerca sense resultats, han tirat la tovallola i que, per tant, han deixat de formar part de la població activa, la qual cosa ha rebaixat, de manera simultània, la taxa d'activitat i la d'atur. En aquest sentit, durant la crisi actual, el percentatge d'aturats de llarga durada sobre el total d'aturats ha assolit màxims desconeguts al mercat laboral nord-americà (el 45%). I, malgrat que, en l'actualitat, aquesta proporció ha baixat fins al 37%, aquest descens es pot atribuir, de nou i en gran part, als desanimats d'aquest col·lectiu.

L'abundància de desanimats exigeix que, a més de la taxa d'atur, ens fixem en altres mesuraments de la infrautilització de l'ocupació si volem apreciar la realitat del mercat de treball, com, per exemple, una sèrie difosa mensualment pel Bureau of Labor Statistics que inclou, a més dels aturats, les persones desanimades que han deixat de buscar activament feina i les que treballen a temps parcial obligades per la conjuntura actual però que desitjarien fer-ho a temps complet.

Si observem el primer gràfic, apreciem de seguida una millora de l'ocupació molt més feble que la transmesa per la taxa d'atur.

Pel que fa als desanimats, i tot i que és d'esperar que, amb la millora econòmica, molts tornin a les files de la població activa, preocupa la seva capacitat d'inscripció laboral després d'un llarg període d'inactivitat. Això implicaria que un factor que, d'entrada, jutjàvem cíclic també té, en realitat, un component de caràcter més permanent. Aquesta contingència es coneix com «risc d'histèresi» i, juntament amb el factor demogràfic, podria haver rebaixat el potencial de creixement de l'economia dels EUA a mitjà termini.

A més del descoratjament, la duresa de la recessió ha afectat la força laboral a través d'un ajornament de l'entrada al mercat laboral dels joves. Aquest fenomen és particularment visible en l'elevat nombre de dones que han decidit allargar els estudis o formar una família abans del que ho haurien fet un temps enrere. Com en el cas dels desanimats, aquesta demora és un factor principalment cíclic, amb aspectes estructurals de segon ordre, malgrat que, en aquesta ocasió, el component estructural podria influir positivament sobre el creixement potencial, ja que la força laboral estarà més ben formada en el futur.

Un altre element que ha rebut una atenció especial als mitjans especialitzats ha estat l'augment extraordinari del nombre de sol·licituds per rebre una pensió per incapacitat, sens dubte més elevat del que l'envelliment de la població sembla justificar. Aquest increment és degut a la circumstància que aturats amb algun tipus de discapacitat en grau parcial, havent esgotat el subsidi d'atur, han decidit provar sort per la via de la inhabilitació amb l'esperança de rebre alguna compensació que els permeti subsistir. Malgrat que, segurament, es tracta d'un factor molt menys rellevant que els esmentats amb anterioritat, la seva naturalesa estructural mereix una certa consideració, ja que les persones que han vist acceptada la seva incapacitat difícilment tornaran a treballar quan millori el cicle econòmic.

Finalment, a més dels factors interns nord-americans, la globalització també ha influït en la reducció de la taxa d'activitat. Entre el 2000 i el 2007, el dur cop que va representar per als treballadors del sector manufacturer l'entrada de la Xina a l'Organització Mundial del Comerç va ser compensat per un sector immobiliari pròsper, que va ser capaç d'absorbir una bona part dels acomiadaments, majoritàriament llocs de treball de baixa qualificació. No obstant això, l'esclat de la bombolla immobiliària que va donar el tret de sortida a la Gran Recessió va trencar aquesta via de transvasament entre llocs de treball.⁴ Ja coneixem la resta de la història: els treballadors, en la seva majoria poc qualificats, han abandonat la recerca activa de feina a causa del descoratjament.

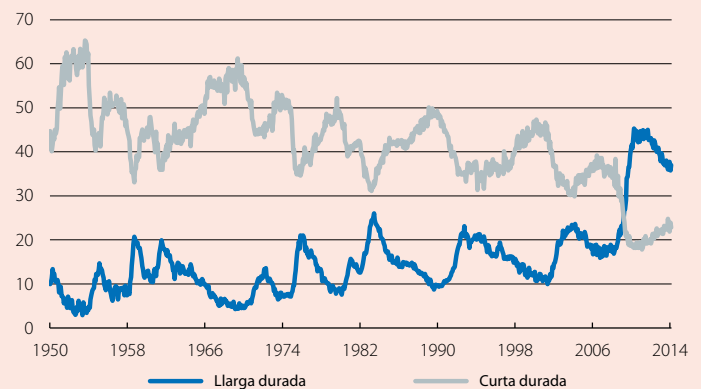
En definitiva, els estudis empírics assenyalen que tant els factors estructurals com els cíclics (és a dir, el descoratjament) expliquen la reducció de la taxa d'activitat. No obstant això, la incidència exacta de cada factor encara és motiu de polèmica. Una polèmica que no solament s'aprecia entre els analistes de la Fed, sinó també entre els màxims responsables de la institució, inclosos els membres del comitè de política monetària. Això explica, entre d'altres raons, la disparitat d'opinions que manifesten sobre si el ritme de la normalització monetària ha de ser ràpid o lent. Fins avui, la Fed s'ha inclinat per la segona opció, però farà bé de vigilar els signes que poden delatar un marge de millora del mercat laboral inferior a l'estimat, com, per exemple, el ritme d'augment dels salaris.

Clàudia Canals

Departament d'Economia Internacional, Àrea d'Estudis i Anàlisi Econòmica, "la Caixa"

Aturats de llarga i de curta durada

Proporció sobre el % del total d'aturats

Nota: «Llarga durada» equival als aturats que han estat més de 27 setmanes buscant feina; «curta durada» equival als aturats que han estat menys de 5 setmanes buscant feina.

Font: "la Caixa" Research, a partir de dades del Bureau of Labor Statistics.

4. K. K. Charles, I. Hurst i M. J. Notowidigdo (2013), «Manufacturing Decline, Housing Booms, and Non-employment», National Bureau of Economic Research, núm. w18949.